

Suomen Asehistoriallinen Seura
A Member of FESAC, the Foundation for
European Societies of Arms Collectors

LAUSUNTO

16.2.2017

Hallintovaliokunta

Viite: HE 266 2016 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ampuma-aselain, rikoslain 41 luvun 1 §:n ja poliisilain 2 luvun 6 §:n muuttamisesta

1. YLEISTÄ

Suomen Asehistoriallinen Seura ry (SAHS) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa. SAHS on perehtynyt hallituksen esitykseen. SAHS lausuu asiasta seuraavaa.

Tämä lakiehdotus 266/2016 on muuttunut huomattavasti tiukempaan suuntaan lausunnolla olleesta ehdotuksesta HE luonnos 29.6.2016. SAHS kysyy miksi tällä selvästi kiireessä valmistellulla lakiehdotuksella on nyt kiire, kun EU:n uuden asedirektiivin tekstiä ei ole vielä päätetty? Direktiivin edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön pitää valmistella yhteistyössä asiantuntijajärjestöjen kanssa, jotta saadaan toimiva ja turvallisuutta lisäävä aselaki voimaan.

Aselupamenettelyn joustavoittaminen sekä tarpeettoman henkilökohtaisen asioinnin vähentäminen sähköisen lupamenettelyn käyttöönotolla on hyvä tavoite. Aselupahallinnon tulee luopua aseluvan myöntämisestä jokaiselle yksittäiselle aseelle erikseen. Poliisin tulisi arvioida aseita omistavia henkilöitä eikä yksittäisiä aseita. Suomen nykyinen, asekohtainen lupaharkinta lienee peruja 1970-luvulta, jolloin nimismies sai puolet lupamaksusta ja valtion kassaan meni toinen puoli maksusta. Nykyjärjestelmässä Suomen asekohtainen lupa lienee Euroopan kallein. Poliisi kertoo asekohtaisen harkinnan perustuvan arviointiin yhteiskunnassa kansalaisilla olevien aseiden määrän ja laadun vaikutuksesta mahdollisen anastustilanteen aiheuttamaan uhkaan yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle. Jos herra Mäkinen myy käytetyn kiväärin herra Jokiselle, niin yhteiskunnassa olevien aseiden kilomäärä ei muutu yhtään mihinkään. SAHS esittää, että lain valmistelutyössä tutkittaisiin vaihtoehto, joka perustuu Euroopassa hyviksi havaittuihin periaatteisiin ja soveltuu Suomen olosuhteisiin vähentäen byrokratiaa ja kohdentaen poliisin rajalliset resurssit todellisiin aseturvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin.

2. ASEKERÄILIJÄN TIEDOSTONPITO-OIKEUS

59 a § Tiedosto asekeräilijän ampuma-aseista. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Jatkossa asekeräilijää koskisi ampuma-aselain 42 §:n mukainen velvollisuus hakea aselupaa myös keräilysuunnitelmansa mukaisille ampuma-aseille...

19 § Poikkeukset luvanvaraisuudesta. Pykälän 1 momentin 3 kohta, joka koskee ampuma-aseiden hallussapitoa sekä aseiden osien hankkimista ja hallussapitoa, jos hankkija tai hallussapitäjä on säädettyä tiedostoa pitävä asekeräilijä, ehdotetaan kumottavaksi. Asekeräilijän mahdollisuudesta pitää tiedostoa hallussapitoon oikeuttavan luvan hakemisen sijaan luovuttaisiin, joten myöskään poikkeusta luvanvaraisuuteen ei enää jatkossa olisi. Asekeräilijän tulisi hakea aselupaa myös keräilysuunnitelmaansa kuuluville ampuma-aseille ja aseiden osille tai tietyissä tapauksissa ilmoittaa poliisille hankkimastaan aseiden osista. Asekeräilijän tiedostonpito-oikeudesta luopuminen helpottaisi lupavalvontaa. Asedirektiivin vireillä oleva muutosehdotus sisältää ehdotuksen, jonka mukaan asekeräilijät lisättäisiin direktiivin soveltamisalaan.

Esityksen valmistelijoiden esittämät perustelut eivät vastaa todellisuutta. Asekeräilijät ovat tähänkin asti hakeneet poliisilta hankintaluvan jokaiselle aseelle ja ainoa ero tiedostoluvassa on ollut aseiden tietojen merkitseminen tiedostoon muovikortin sijaan. Tiedostoa pitävän asekeräilijän ei ole aina tarvinnut esitellä hankittua asetta poliisille. Tätä joustavuutta edistävää toimintatapaa poliisi esittää nyt kaikille muillekin. Oletus väärinkäytöksen mahdollisuudesta ei puolla museoiden ja poliisihallituksen erikseen hyväksymien, yksityisten asekeräilijöiden työn vaikeuttamista asehistorian tallentajina. Tiedostoluvan poisto lisäisi huomattavasti tiedostoa pitävän keräilijän aselupakustannuksia. SAHS ei kannata tiedostonpito-oikeuden poistamista. Tiedostolupa on yksi uuden sähköisen lupamenettelyn muoto.

19§:n perusteluosiossa viitataan mm Euroopan Unionin asedirektiiviesitykseen, jossa esitettiin perusteiksi se, että keräilijät olisivat mahdollinen lähde terrori-iskuissa käytetyille vaarallisille aseille. Väite osoittautui perättömäksi ja se poistettiin direktiiviesityksestä. SAHS toivoo, että direktiivistä perusteettomina poistettuja tekstejä ei enää käytettäisi perusteluna kansallisessa lainvalmistelussa. Lain valmistelun pitää perustua faktoihin. Suomessa poliisihallitus myöntää erillisen hakemuksen perusteella virallisen hyväksynnän asekeräilijöille. Kaikissa Euroopan maissa asekeräilijän virallista statusta ja hyväksymismenettelyä ei vielä ole käytössä.

Perusteluosiossa on lisäksi väitetty, että rikostutkinnan yhteydessä ”on tavattu paljon aseiden osia”. Lisäksi väitetään, että ”riskit yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle ovat esimerkiksi anastustilanteessa huomattavat”. Rikostutkinnan yhteydessä tavataan vuosittain varmasti paljon asioita, mutta kyseessä ”voi olla” myös laaja kokoelma lupavapaita osia. Edellinen kappale sopii poliisin sisäiseen rikostorjuntaa käsittelevään keskusteluun, mutta tuon tasoisia yleisiä oletuksia ei pidä tuoda osaksi lainvalmistelua. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan anastustilanteessa varastettuja aseita on käytetty rikoksissa erittäin harvoin (tri Erik Lakomaa, Handelshögskolan i Stockholm).

3. LUVAN PERUUTTAMISEN VIREILLEPANO JA VÄLIAIKAINEN HALTUUNOTTO

Aselain väliaikaista haltuunottoa koskevan 92 §:n mukaan poliisin on viipymättä tehtävä päätös esineiden ottamisesta väliaikaisesti poliisin haltuun, jos on perusteltu syy epäillä, että ampuma-asetta, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia käytetään väärin, taikka jos niitä koskevan luvan peruuttaminen on pantu vireille.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut aseluvan peruuttamisen kantelupäätöksessään 2015 (Dnro 3021/4/14), että aselaissa on säädetty luvan peruuttamisen edellytyksistä mutta laissa ei ole säädetty siitä, millä perusteella luvan peruuttamisen menettely voidaan panna vireille tai on pantava vireille. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies katsoo tämän olevan ongelmallista, koska vireille tulosta seuraa velvoite tehdä päätös aseiden väliaikaisesta haltuunotosta.

SAHS:n näkemyksen mukaan ampuma-aseen hallussapitoon oikeuttavan luvan peruuttamisesta on syytä säätää laissa. Aseet ovat arvokasta omaisuutta ja siten perustuslain suojaamaa yksityistä omaisuutta. Suomessa on nyt muodostunut rakenne, jossa heti kun poliisille syntyy epäily aselupien peruuttamisen vireillepanon tarpeellisuudesta, niin poliisin pitää juoksujalkaa rynnätä kaappaamaan haltuunsa kansalaisen omaisuutta väliaikaisen haltuunoton menettelyllä. Väliaikainen haltuunotto on johtanut tilanteisiin, jossa kansalaisten omaisuutta on vahingoittunut ja kadonnut poliisin tiloissa. Tilapäisen haltuunoton aikarajat ovat kolme kuukautta ja kuuden kuukauden jatkoaika ilman oikeuden käsittelyä eli väliaikainen haltuunotto voi käytännössä kestää pitempään kuin omaisuuden takavarikointi. Takavarikkolaki 260/1959 7§ edellyttää pöytäkirjaa ja 9§ asettaa kuuden viikon määräajan kansalaisen perustuslain suojaaman omaisuuden säilyttämiseen poliisin hallussa. Miten omaisuuden väliaikainen haltuunotto voi olla pitempi kuin takavarikointi?

4. KOTIETSINTÄ EPÄILTÄESSÄ ETTÄ ASEITA KÄYTETÄÄN VÄÄRIN

Poliisilain 2 luku, Yleiset toimivaltuudet 6 §. Sisäänpääsy ja etsintä vaara- ja vahinkotilanteissa ... uusi 4 kohta ... poliisimiehellä on oikeus päästä kotirauhan suojaamaan tilaan ... ja suorittaa siellä tarvittaessa etsintä, jos on perusteltua syytä olettaa, että ampuma-asetta, patruunoita ... käytetään väärin taikka niitä koskevan luvan peruuttaminen on pantu vireille.

Pakkokeinolaissa säädetään kotietsinnän edellytykseksi epäily vakavasta rikoksesta. Nyt perustuslain suojaaman kotirauhan saisi rikkoa oletuksella että ”patruunoita käytetään väärin”. Perusoikeuksia ei saa rajoittaa oletuksilla. Kohta 4 on poistettava kokonaan hallituksen esityksestä perustuslain vastaisena.

5. AMPUMAKIELTO KERÄILYSUUNNITELMAAN KUULUVILLE ASEILLE

46 § Lupaviranomainen voi sisällyttää lupaan ehdon, jonka mukaan keräilykokoelmaan kuuluvalla ampuma-aseella ei saa ampua.

Ampumakiellon asettaminen keräilyaseille on jo vallitseva käytäntö osassa poliisilaitoksia. Kaikille keräilyperusteella haettaville aseille asetetaan kategorisesti ja kaavamaisesti ampumakielto. Menettelyn tuli edellisen HE:n perusteluissa perustua turvallisuuskäsitteisiin ja kielto tuli pystyä perustelemaan hakijalle. Tällä hetkellä kielto tulee aina ja perustelu on esimerkiksi ”Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen linja”. Hallinto-oikeuteen tehdyt valitukset vain palauttavat lupapäätöksen samalle poliisivirkamiehelle uudelleen harkintaa varten, mutta lain hengen vastainen ”laitoksen linja” jatkuu vuodesta toiseen. Poliisihallitus toki aina myöntää tapauskohtaisen erillisluvan keräilyaseilla ampumiseen sitä erikseen haettaessa. Tämä ampumakielto on malliesimerkki norminpurkutalkoiden tarkoittamasta turhasta säätelystä ja byrokratiasta.

6. PATRUUNAKAUPASTA ILMOITTAMINEN

89 a § ... ase-elinkeinonharjoittajan on ilmoitettava luovutetuista patruunoista luovutuksen yhteydessä sähköistä asiointia käyttäen poliisin asetietojärjestelmään.

Tämä kohta tulee poistaa laista kokonaan. Vaatimus tuottaa kauppiaille ylimääräistä työtä, mutta ei paranna turvallisuutta mitenkään. Lisäksi tässä piilee riski kauppiaan lupien peruuttamisesta, jos joku ilmoitus jää esimerkiksi tietojärjestelmän häiriön takia tekemättä ja kauppias näin syyllistyy ampuma-aserikkomukseen.

7. YHDISTELMÄ

Tämä hallituksen esitys on niin huonosti valmisteltu, että se kannattaa peruuttaa kokonaan ja valmistella uusi aselaki erikseen yhteistyössä asiantuntijajärjestöjen kanssa kunhan EU:n asedirektiivin hyväksytty lopullinen versio on käytettävissä.

Suomen Asehistoriallinen Seura ry
Aselakitöimikunta

Museonjohtaja Heikki Pohjolainen

Insinööri Juhani Jokinen

Everstiluutnantti evp Kalle Seppälä

Päätoimittaja Jussi Peltola